

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitulvm V. Cùm inter.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

peremptoriis exceptionibus statuere possit, sicuti docet Dynus in cit. Reg. 17. argumens. l. 2. ff. de iudiciis.

Veruntamen casus supradicti, quod non obstante termino assignato, exceptiones proponi possint, si postea ortæ, cognitæ, aut earum probandarum facultas data sit, de cætero multò magis in peremptoriis locum habent, propter grauius periculum, si parti denegentur. vt hic Abbas. num. 5. notat.

CAPITVLVM V.

Cùm inter.

PARAPHRASIS.

Inter Priorem & Conuentum de argentario ex vna parte, & nobilem N. ex altera parte lis erat propter damna illata, & quedam alia, quam causam Innoc. III. quibusdam delegauerat, sed procurator eius nobilis iudicium horum declinare voluit, eò quod duos ex ipsis suspectos haberet, sed contra replicauit monasterij Procurator, cum nobilis in excommunicatione sit, exceptionem illam opponi ab ipso non posse; hoc intellecto, respondit Papa, quod dicto Nobili legitima defensio in iudicio reservata sit, præsertim iudicis recusatio; cum periculosum sit, coram suspecto Iudice litigare; neque Sedes Apostolica solet ex certa scientia talibus causas delegare; neque verò hac in re excommunicato favor tribuitur, sed æquitas in iudicando, quippe cum iudicium claudicare non debeat, & id eò absurdum foret, si actore impugnante, Reo copia defensionis negaretur; accedit, quod excommunicato si in aliqua causa innocens reperitur, sententia iusta absolutionis non negetur, sed nec appellationis remedium, si iniuste condemnatus sit, ergo non apparet, cur alia similia & necessaria remedia defensionis eidem subtrahantur. Porro ex hoc non sequitur, quod etiam reconuentio eidem competere debeat; nam quod in defensionis remedium conceditur, id ad im-

pugnationis materiam extendi non debet.

SUMMARIVM.

1. Papa Iudici suspecto causam delegans, præsumitur id egisse ex ignorantia. Neque negare potest remedium recusandi talis iudicis suspecti.
2. Inter litigatores æquitas seruari in iudicio debet.
3. In eodem Excommunicatus non admittitur, vt Actor, sed tantum vt Reus.
4. Excommunicatus extra judicialiter grauatus appellare non potest.
5. An & quomodo excommunicatus compensare possit debitum.
6. Reo excommunicato reconuentio non conceditur.

NOta I. Si Papa Iudici suspecto causam deleget, præsumendum est, id eum egisse ex ignorantia, cum non solet ex certa scientia talem facere delegationem, quia periculo non vacat, si Iudex inimicus aut suspectus parti litiganti sit. cap. Quod suspecti. 1. 5. causa. 3. quest. 5. Imò Abbas hic. num. 9. ait, quod Pontifex ne quidem ex potestatis plenitudine suspecti Iudicis recusandi remedium denegare possit, saltem in causis dependentibus à mera eius potestate; eò quod defensio ipsaque recusatio Iudicis suspecti, alicui debita sit de iure naturali, cui Princeps sine iusta causa derogare non possit. Clement. 2. §. Caterum. de sententia & re iudicata. Sed videri debent, quæ dixi in cap. Ex parte. 13. de officio delegati, & tradit Alexand. in cap. Dilecti. 26. de testibus, licet defensio, quæ à naturali iure est statuta, tolli nequeat, possent tamen tolli defensionis remedia, quæ à positivo iure introducta sunt, quia Civilis ratio civilem rationem tollere potest. §. Sed naturalia. instit. de iure naturali, Gent. & Civil.

NOta II. Inter litigatores æquitas seruari debet in iudicio, non habità personarum acceptione, iuxta Regul. 12. in 6. in iudiciis non est habenda acceptio personarum. & reg. 90. ff. in omnibus quidem, maxi-

maximè autem in iure, id est in iudicio (ait, glossa ibidem) spectanda est æquitas, iniquitas autem seu inæqualitas contententiū in iudicio ea maxima esset, si unilicentia oppugnandi daretur, alteri autē defensionum copia negaretur, id verò procedit absque personarum differentia; siue, inquam accusatus probus sit, siue improbus, vilis & inops, aut in potestate constitutus, & diues. Videri potest *Suar. de cens. D. 16. S. 4. n. 2.*

Notandum III. Excommunicatus in iudicio non admittitur vt actor, sed tantum, vt Reus. Ratio reddi debet, quia actor voluntariè prouocat ad iudicium, cum nemo agere compellatur; quamobrem neque iniuriam passo permittitur, vt eam in excommunicatione positus prosequatur, neque vt in possessionem, à qua iniuste deiectus est, restituatur; neque petere potest excommunicatus, vt Iudex compellat actorem ad litem prosequendam, vel vt pronuciando super sua exceptione silentium ei indicat, sicuti hinc videre licet apud *Abbatem, Alexand. Felin.* & alios; nam per talia commodum ipse suum intendit, quod ei non permittitur, nisi prius absolutionem petat ab excommunicatione, in qua voluntariè persistit, ideoque suæ culpæ imputare debet, quòd iustitia ipsi non administratur.

At verò Reus necessitate compellitur ad sistendum se in iudicio, quia iudicium redditur etiam in inuitum. *l. Inter. 83. §. Si stichum. ff. de verborum obligatione.* Cum autem excommunicatus quamuis in contumacia persistens, in iudicio ad obiecta respondere cogitur, ne ex iniquitate commodum reportet. *c. Intelleximus. 7. de iudice. C. Intelleximus. 7. de iudiciis.* consequenter omne remedium defensionis ipsi concedendum est, *c. Significauerunt. 11. hoc. tit.* ne aliqui accidat, vt innocentes condemnentur, vel condemnati iniuste puniantur, vel bonis suis spoliarentur, si appellacionis, vel aliud necessariæ defensionis remedium denegeretur.

Extrajudicialiter tamen grauatus appellare non potest, qui in excommunicatione est, eò, quòd talis ipsemet ad iudicium prouocet, appellans autem à iudiciali grauami-

ne non inchoat iudicium prouocando, sed potius prosequitur se defendendo; idemque sentiendum de eo, qui appellare vult à grauamine non merè extra iudiciali, videlicet ab executore, qui alium vult constituere in beneficio, quod tu possides, talis appellacio cum sit per modum necessariæ defensionis, contra executionem sententiæ, excommunicato permittitur, sicuti tradit *Monach. in c. 1. hoc. tit. in 6. n. 4. ibid. Domin. columnar. 2.*

Quòd si aliquis voluntariè se iudicio subiciat, petendo. v. g. vt alter crimen, de quo ipsum infamauit, in iudicio ostendat, sit minus, silentium ei imponatur *l. diffamari. 5. C. de Ingenuis.* In tali casu excommunicatus admittendus non est, sicut docui in *c. Exhibita. 29. de iudiciis;* & videri debent, quæ de Reo necessario & voluntario hinc docent *Innotens. & Imol. n. 10. Sayrus. l. 2. thesaur. c. 8. n. 117.*

Queritur hic num excommunicatus conueniens de debiti solutione, compensationem obicere possit, videlicet in debitis suæ præ natura compensabilibus, sicuti docui in *c. Cum Joannes. 10. de fide Instrum. gloss. hic verb. Excommunicatione.* & plures alii negant, quia compensare sit agere ac petere. *argumento. l. Quæcunque. 14. ff. de compensationibus. l. Amplius. 13. ff. Rem ratam haberi.* quibus locis dicitur in debito inefficaci videlicet, quod per exceptionem peremptoriam. v. g. pacti de non petendo, elidi potest, compensationis locum non esse, sed oppositum placet, quod hinc tradunt *Annon. & Abbas. n. 23. Suar. de cens. D. 15. S. 3. n. 3.* nam in quouis negotio principalis intentio & effectus spectari debent, qui autem petenti debitum 100. aureorum ex mutuo compensandi causa obicit, vicissim petendo totidem aureos ex vendito sibi debitos, is principali intentione & effectu excipit ac se defendit, quod facillè probatur; cum enim compensatio, veluti solutio quædam moraliter æstimetur. *l. 76. ff. de verb. signif. vbi legitur dedisse etiam eum,* intelligendum esse, qui compensauit, constet autem eum, qui solutionem factam obicit, iure defensionis

& exceptionis, uti, cum exceptio non sit aliud, quam actionis exclusio, uti docui *tract. 3. c. 2. n. 1. de iustitia*. sequitur quod compensationem obiciens, principali intentione & effectu excipiat, & se defendat.

Ad rationem positam respondetur, quod Reus conuentus super debito pecuniario v. g. ex mutuo, si vicissim petat pecuniarium debitum ex vendito, animo compensandi, principali intentione excipiat, & se defendat, huiusmodi tamen defensio nulla est, si debitum, quod causa compensandi obiicitur, inefficax sit, seu per exceptionem, aut potius replicationem elidi possit, ut si pupillo sine ratore aliquid vendiderit maior natu.

Non obstat etiam quod compensare volens debitum probare debeat, id eoque veluti actor sit, nam omni exceptioni hoc commune est, quod eam obiciens probare teneatur, & hac saltem consideratione quodammodo actor sit, in aliis tamen, adeoque absolute loquendo, excipiens distinguatur ab agente, quia actionis proprius & principalis effectus est oppugnare; Exceptio autem defensio quaedam est contra oppugnationem.

Nota III. Reo excommunicato reconuentio non conceditur.

Ratio est, quia reconuentio, cum sit reciproca petitio de mutuis petitionibus, non defensionis & exceptionis, sed actionis naturam obtinet; intelligitur autem de reconuentione proprie dicta, seu obiectione eius, quod est extra causam ab actore in iudicium deductam; secus autem esset, si id, quod actori obiicitur, subleuet causam Rei, ita ut ad defensionem ipsius pertineat, sicuti *notat Suar. l. 6.*

CAPITVLVM VI.

Cum Venerabilis.

PARAPHRASIS.

Episcopus Sabinensis coram auditoribus ab Innoc. III. deputatis, litem habuit cum Monasterio Farfensi super Ecclesia S. Viti, quam una cum possessionibus & pertinentiis voluit ad se pertinere in spiritualibus

bus & temporalibus. Procurator autem Monasterii, antequam Episcopus intentionem fundaret, praeproperè respondit; tametsi Ecclesia illa Episcopo olim fuerit subiecta, quod tamen Episcopus eam vendicare non posset, quandoquidem permutationis titulo in Farfensense Monasterium translata sit, & hoc ostendit instrumentum exhibens, in quo contineri videbatur, quod Theodosius Episcopus cum consensu Canonorum Ecclesiam S. Viti, cum aliis quibusdam permutans Ecclesiis, Monasterio concesserit: tunc verò Episcopus proposuit intentionem suam hac ipsa responsione fundatam esse; dum enim aduersarius fatetur Ecclesiam ab Episcopo ad monasterium permutationis titulo peruenisse, permutatio autem, cum inter contractus bonae fidei numeretur, non nisi cum Domino, vel eo, qui loco Domini est, legitime celebrari possit, sequitur quod idem aduersarius fateatur tempore permutationis celebrata, dictam Ecclesiam ad Sabinens. Ecclesiam pertinuisse, sed contra obiecit Monasterii procurator, cum id à se dictum fuerit per modum exceptionis, non id eo censendum se de aduersarii intentione confessum esse. Postea Episcopus testes induxit, per quos probare conabatur, quod Episcopi Sabinenses Ecclesiam S. Viti diu possederint una cum pertinentiis, de iis pro sua voluntatis arbitrio disponentes. His relictis Innoc. III. respondit, quod Episcopus intentionem suam nec per testes fundarit, nec per procuratoris confessionem; propterea, quod exceptionem obiciens non propterea de aduersarii intentione fatetur censeatur, sed neq; ex instrumento intentio Episcopi stabilitur, nam in eo continetur, quod quidem permutatio cum Theodosio Episcopo instituta fuerit, sed non additur fuisse Sabinensis, tametsi hoc in transumpto, quo Procurator usus fuit, appositum sit vitio falsitatis, verum quia delictum personae (videlicet falsantis) in Ecclesiae detrimentum redundare non debet; atque falsitatis exceptio non tantum